

гу України. Дієва міжнародна коаліція на підтримку України де-факто сформувалася після перших успіхів ЗСУ на фронті, що стали реальністю до кінця березня 2022 р., та продемонстрованої українцями суспільної консолідації, налаштованості на перемогу в цьому нерівному за можливостями й ресурсами цивілізаційному двобої. Впевнено констатуємо, що перше в європейській і національній історії протистояння нової української демократії та євразійської московської автократії інспірувало утворення ефективної міжнародної коаліції підтримки України [1, с. 15].

Внаслідок таких дій було значною мірою нівельовано військово-технічні асиметричні переваги на російську користь. І в цьому, треба визнати, значна заслуга неабиякої активності на міжнародній арені українського президента, нової наступальної вітчизняної дипломатії, особливо в умовах широкомасштабної російської агресії проти України [2, с. 48].

Отже, реакція світової спільноти на агресію РФ була швидкою та доволі масштабною. Хоча через право вето в Раді Безпеки ООН не змогла ухвалити жорсткіші рішення, Генасамблея та міжнародні організації продовжували чинити дипломатичний тиск. Запроваджені санкції стали найжорсткішими в історії, спрямованими на послаблення економічного потенціалу Росії. Водночас світова спільнота не лише покарала агресора, а й посилила підтримку України, надаючи їй фінансову, гуманітарну та військову допомогу.

Джерела та література

1. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія. Київ, 2023. 264 с.
2. Кулеба Д. Стратегічні орієнтири української зовнішньої політики. *Україна дипломатична*. 2023. Вип. 24. С. 48–54.
3. Віднянський С. ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2023. Вип. 32. С. 10–44.

Грабовська Наталія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

УГОДА ПРО КОПАЛИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США – ШАНС ЧИ ЗАГРОЗА?

Ключові слова: видобуток корисних копалин, економічне партнерство, безпекові гарантії.

Keywords: mining of minerals, economic partnership, security guarantees.

Україна – одна з найбагатших країн Європи за запасами природних ресурсів. Наші надра містять величезні поклади корисних копалин, зокрема титану, літію, газу, нафти і урану. Якщо ці ресурси ефективно використовувати, вони можуть стати потужним рушієм для економічного зростання та відбудови країни після війни. Проте їх стратегічна цінність також робить Україну об'єктом інтересу світових гравців.

Усвідомлюючи цей потенціал, Україна висунула ідею угоди для Сполучених Штатів. Знаючи, що вигода та гроші – це головний пріоритет Дональда Трампа, Володимир Зеленський запропонував Америці доступ до українських корисних копалин в обмін на майбутню військову допомогу та сприяння вступу до НАТО. Це мало б стати взаємовигідним партнерством, у якому США отримували ресурси, а Україна – гарантії безпеки [4]. Але Трамп вирішив зіграти за своїми правилами. Замість очікуваних інвестицій і підтримки він фактично запропонував Україні «розплатитися» природними копалинами за вже надану допомогу. Українські чиновники кажуть, що їхні зустрічі з командою Трампа дуже заплутані. Єдине, що зрозуміло, – американські перемовники поведуться дуже агресивно. Видання The Economist відзначає, що від 12 лютого було три версії угоди: «погана», «краща» та «катастрофічна». Першу, «погану» угоду щодо ресурсів, представив міністр фінансів США Скотт Бессент 12 лютого в Києві. Проте Володимир Зеленський відмовився її підписувати, пояснюючи, що угода не влаштовує Київ економічно, а також у ній не згадуються гарантії безпеки, що США мають надати Україні в обмін на доступ до копалин. «Найкращу» угоду привезли представник Трампа Кіт Келлог та віцепрезидент Джей Ді Венс на Мюнхенську конференцію з безпеки. Як і в першому варіанті, не було зобов'язань щодо військової допомоги Україні, крім пункту про захист фактично видобутих копалин. Але не було і явної спроби представити це як оплату уявного боргу.

Остання угода вимагає від України передавати половину прибутків від природних ресурсів і портів до американського інвестиційного фонду. Внески продовжуватимуться доти, доки фонд не досягне 500 млрд доларів, що відповідає надмірно перебільшеним заявам Трампа про те, скільки грошей Америка витратила на допомогу Україні від початку війни. За словами Володимира Зеленського, ці умови угоди виглядають як погашення боргу, а не як заохочення інвестицій. А Україна відмовляється визнавати цей «борг», наполягаючи, що американська допомога надана Джо Байденом як грант [7].

Українські чиновники коментують, що хоча остання версія утримуватиме гроші в країні, Америка претендуватиме на володіння як активами, так і інвестиціями, що більше схоже на економічне захоплення, ніж на інвестиції [4]. Але незважаючи на те, що українська влада критикувала попередні версії угоди, порівнюючи їх із договорами про репарації, зараз офіційний Київ називає фінальний документ позитивним для України.

Позиції американців щодо угоди висвітлені в неофіційному тексті угоди. У преамбулі йдеться про те, що США заявляють про готовність спільно з Україною інвестувати у її незалежне, стабільне та безпечне майбутнє, а також наголошують на прагненні до довгострокового миру та зміцнення партнерських відносин між двома країнами на рівні народів і урядів [5].

26 лютого прем'єр-міністр Дмитро Шмигаль заявив, що Україна та США погодили «Двосторонню угоду про встановлення правил та умов інвестиційного фонду відбудови України». За його словами, цей фонд має наповнюватися та управлятися сторонами на рівних умовах. Водночас він визнав, що документ не містить усіх гарантій безпеки, яких прагнула Україна, проте у рамковій угоді все ж є окремий пункт щодо безпекових питань [8].

Президент Володимир Зеленський наголосив, що успіх угоди залежить від його переговорів із Дональдом Трампом. Однак 28 лютого розмова між лідерами завершилася неочікувано гострим конфліктом [8]. Отже, переговори зайшли в глухий кут, і формат підписання угоди наразі залишається невизначеним. В уряді уникають публічного обговорення деталей остаточного тексту, хоча деякі ЗМІ вже оприлюднили його неофіційні версії [5].

Попри те, що угода між Україною та США щодо видобутку корисних копалин була скасована через конфлікт між Володимиром Зеленським і Дональдом Трампом, її можливі наслідки для України залишаються актуальними для аналізу. У цій статті будуть розглянуті потенційні переваги та ризики цієї угоди для України через SWOT-аналіз.

Таблиця 1

SWOT-аналіз

SWOT-аналіз угоди про копалини між Україною та США	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – Посилення міжнародного партнерства між Україною та США. – Економічне зростання та залучення інвестицій в Україні. – США продовжать надання військової підтримки Україні. – Угода закріплює інтерес США в завершенні війни 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність точних безпекових гарантій від США. – Поганий вплив на екологію України. – Втрата контролю над частиною природних ресурсів
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – Модернізація видобувної галузі в Україні. – Розширення співпраці між США та Україною в інших сферах 	<ul style="list-style-type: none"> – Ризик продовження чи загострення війни з Росією. – Монополізація українського ринку США

Почнемо з вигоди для України після підписання угоди. По-перше, угода сприяла б поглибленню співпраці між Україною та США, що могло б позитивно вплинути на інші сфери взаємодії, включно з політичною підтримкою та безпековими питаннями. По-друге, залучення американських інвестицій у видобувну галузь сприяло б економічному зростанню, створенню нових робочих місць і модернізації інфраструктури.

До того ж угода могла б забезпечити стале надання військової підтримки Україні. Використання майбутніх доходів для оплати військової допомоги розглядалося б як вигідна ділова угода для обох сторін, що дало б змогу Трампу змінити внутрішній політичний наратив та стверджувати, що Україна платить за себе, а не отримує пожертви від американців. Такий підхід закріпив би зацікавленість США у завершенні війни, що відповідало б стратегічним інтересам України.

Попри очевидні переваги, угода мала і низку слабких сторін, які могли б створити додаткові ризики для України.

Одним із головних недоліків було те, що вона не містила достатніх безпекових гарантій. Хоча Україна сподівалася отримати від США механізми захисту в обмін на економічну співпрацю, поточна версія угоди не передбачала прямих зобов'язань Вашингтона щодо безпеки. До того ж існує ризик втрати часткового контролю над стратегічними природними ресурсами. Угода могла б створити

умови, за яких США отримали б переважний вплив на видобуток і використання корисних копалин. Також варто враховувати екологічний аспект. Активний видобуток копалин міг би призвести до негативних наслідків для довкілля та місцевих громад, особливо в разі недостатнього контролю за дотриманням екологічних стандартів.

Угода відкривала для України значні можливості. Однією з ключових переваг була модернізація видобувної галузі. Інвестиції з боку США сприяли б оновленню обладнання, впровадженню передових технологій та сучасних екологічних стандартів, що підвищило б ефективність видобутку та мінімізувало негативний вплив на довкілля. Також угода могла стати основою для розширення двосторонньої співпраці між Україною та США в інших сферах, зокрема у військовій, технологічній та енергетичній галузях.

Скасована угода також містила кілька значних загроз для України. Однією з основних небезпек був би ризик продовження або загострення війни з РФ. Оскільки США не надали чітких безпекових гарантій, Україна могла залишитися вразливою до можливих агресивних дій з боку Росії навіть у випадку залучення американських інвестицій.

Іншою загрозою була б можливість монополізації ринку. Надмірний вплив американських компаній міг би обмежити економічну незалежність України та контроль над власними ресурсами.

Отже, угода про копалини могла б стати потужним інструментом економічного розвитку та зміцнення стратегічного партнерства між двома країнами. Вона відкривала можливості для залучення інвестицій, модернізації видобувної галузі та продовження військової допомоги Україні. Однак її головним недоліком була відсутність чітких безпекових гарантій, які є критично важливими для нашої країни в умовах триваючої війни. Щоб угода була справді вигідною для України, необхідно доопрацювати її умови, зокрема закріпити механізми безпекової підтримки з боку США та гарантувати, що економічна співпраця не призведе до втрати контролю над стратегічними ресурсами. Важливо не відмовлятися від переговорів, а продовжувати діалог із Вашингтоном, щоб знайти взаємовигідну формулу співпраці. Спільні інтереси України та США можуть стати основою для побудови надійного партнерства, яке допоможе нам не лише вистояти у війні, а й закласти фундамент для економічного відновлення та довгострокової безпеки країни.

Джерела та література

1. Уряд затвердив угоду зі США про надра. *BBC News Україна*. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cq5zg6n3pezo>
2. Угода між США і Україною про ресурси погоджена: головні її положення від FT та ЕП. *BBC News Україна*. 25 лютого 2025 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ce8y5zxjn71o>
3. Hurley B., Charter D. Trump and Zelensky clash at the White House – as it happened. *The Times*. 1 березня 2025 р. URL: <https://www.thetimes.com/us/news-today/article/trump-ukraine-zelensky-deal-minerals-meeting-latest-news-kqp9m72m3>
4. Віра Хмельницька. Угода про корисні копалини зі США: що вона передбачає та чи захистить від агресії РФ. *TCH*. 25 лютого 2025 р. URL: <https://tsn.ua/politika/ugoda-pro-korisni-kopalini-iz-ssha-scho-vona-peredbachaye-ta-chi-zahistit-vid-agresiyi-rf-2775168.html>

5. Публікуємо повний текст «Угоди про копалини» між Україною та США. *Європейська правда*. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/02/26/7205922/>
6. Абрамова Ю. Чи має сенс для України угода про корисні копалини: американський експерт Курт Волкер відповів. *ТСН*. 23 лютого 2025 р. URL: <https://tsn.ua/politika/chi-maye-sens-dlya-ukrayini-ugoda-pro-korisni-kopalini-amerikanskiy-ekspert-kurt-volker-vidpoviv-2773803.html>
7. Ігнатова І. «Не переговори, а здирство». *ТСН*. 24 лютого 2025 р. URL: <https://tsn.ua/politika/ne-peregovori-a-zdirstvo-the-economist-rozkriv-detali-zaproponovanoyi-ssha-ugodi-schodo-resursiv-2773875.html>
8. Україна затверджує угоду зі США про надра. *UKR.NET*. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.ukr.net/news/details/politics/109841794.html>

Звонко Ірина

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВИКЛИКИ ПЕРЕД ВІТЧИЗНЯНИМ ОПК ПІСЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В 1991 Р.

Ключові слова: оборонно-промисловий комплекс, реформи, Збройні Сили України, військово-промисловий комплекс.

Keywords: defense-industrial complex, reforms, Armed Forces of Ukraine, military industrial complex.

26 грудня 1991 р. відбулося останнє засідання Ради Республік Верховної Ради СРСР, на якому офіційно задокументували припинення існування Радянського Союзу. Ця подія стала серйозним випробуванням для військово-промислового комплексу (ВПК) колишніх радянських республік, зокрема й України. Науково-дослідні установи, конструкторські бюро та виробничі підприємства опинилися на територіях різних країн Співдружності Незалежних Держав (СНД), що неминуче призвело до порушення колишніх коопераційних зв'язків.

Україна успадкувала значну частину промислового потенціалу колишнього ВПК СРСР, отримавши орієнтовно 3 600 підприємств, із яких приблизно 700 були зорієнтовані на виробництво військової техніки, а понад 1 000 випускали продукцію подвійного призначення. Країна мала значні перспективи у сферах стратегічних ракетних комплексів, бронетехніки та кораблебудування [2, с. 3–4].

Водночас перед підприємствами оборонного сектору постала серйозна потреба у суттєвому оновленні номенклатури продукції і адаптації до роботи в умовах технологічної ізоляції. Перехід до нових методів управління вимагав підготовки фахівців, які б володіли досвідом роботи в ринкових умовах. Через необхідність розв'язання економічних проблем у країні та розвиток державних інституцій будь-яке реформування оборонної галузі відходило на другий план. Як результат, спадок від ВПК СРСР, що перейшов до України, перетворився на справжній тягар для економіки.

До основних чинників, що сповільнювали функціонування оборонно-промислового комплексу України (далі – ОПК), відносимо втрату ринків збуту, відсутність правового забезпечення механізму управління державним оборонним замовленням у країні, застаріле обладнання і технології, що не відповідали вимогам сучасності [3, с. 6–17].